

6. Kalakasvatus

Ettevõtted ja toodang

Eestis on 25 tegutsevat kutselist kalakasvandust, kus töötajad saavad oma põhisissetuleku kala kasvatamisest. Eksperthinnangu järgi on Eesti kutselistes kalakasvandustes täna hõivatud kokku ligikaudu 60 täiskohaga töötajat. Kalakasvatusettevõtteid on vähem, sest mõnele ettevõtetele kuulub mitu kalakasvandust. Eestis asuvatest kalakasvatustest 12 on vikerforellikasvandused, 3 karpkalakasvandused ning 2 kalavarude taastootmiseks asustusmaterjali kasvatavad spetsialiseeritud majandid.

Paljud kasvandused tegelevad kombineeritult mitme alaga. Rajamisel on ka kolm-neli vähikasvandust. Töötab üks angerjakasvandus. Tiikides õngitsemisteenust pakkuvaid nn kalaturismi ettevõtteid on registreeritud kuni 50, neist umbes kümnele on see põhitegevuseks. Lisaks on olemas küllalt suur arv (arvatavasti üle 100) väikekalakasvatajaid, kelle igapäevase toodangu maht on vaid sadades kilodes.

Eestis kasvatati perioodil 1995–2000 ametliku statistika ilmselt allahinnatud andmetel 200–300 t vikerforelli ja 20–30 t karpkala aastas. Kalavarude taastootmiseks kasvatati seitsme kalaliigi (lõhe, meriforell, jõeforell, siig, haug, koha, linask) ja vähi noorjärke, seda tegevust on finantseeritud riiklikult kalapüügiõiguse tasu summadest (maht umbes 3 mln kr aastas). Kaubakala toodangu koguväärtus tootjahindades oli 2000. a 14,8 mln kr.

Tabel 71. Kalatoodang tonnides 1993.–2002. a

Liik	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vikerforell	297	278	278	194	227	285	147	313	412	287
Karpkala	43	136	30	61	28	23	30	47	52	53
Kokku:	340	414	308	355	255	312	177	360	464	340

Allikas: Keskkonnaministeerium ja ESA

Kalakasvatajate ühendused

Eesti Kalakasvatajate Liit loodi 1989. a ja ühendab peale kalakasvatajate teadlasi, riigiametnikke jt spetsialiste, kelle töö on seotud kalakasvatusega. Liidu peamisteks ülesanneteks on kalakasvatajate koolitus, informatsiooni levitamine (selleks antakse välja infolehte Eesti Kalakasvataja), kalakasvatajate huvide esindamine riigiasutustes ja seadusandja ees.

Kalaturismi teenuseid pakkuvaid ettevõtteid ühendab mittetulundusühing Eesti Kalaturism. Eesmärk on maaturismi arengule kaasaaitamine, kalaturismi kui alternatiivse majandustegevuse arendamine Eestis. Kalakasvatusega tegelevad talunikud on ühinenud taluliitude raames.

Kaubakala tootmine

Tegutsevate vikerforellikasvanduste tootmispotentsiaal on ka praeguse tehnoloogia juures ligi 600 t, moodsa tehnoloogia rakendamise puhul saaks seda kolmekordistada. Lisaks on Eestis praegu mittetegutsevaid kalakasvandusi, mille rekonstrueerimine on võimalik ja mis võiksid anda lisaks 200–300 t kaubaforelli.

Eesti kaubakala turu ja töötlemise vajadus on suurem kui eespool toodud mahud. Seepärast domineerib siin Soome ja Norra importtoodang, mis katab kalatöötlemise vajaduse. Kuna majandusarvutused on tegemata, ei ole võimalik täpselt hinnata, kui palju odavamalt on Eestis võimalik vikerforelli

toota, kuid võimalus odavamalt toodanguga kalatöötajate vajadusi katta ning tootmismahtu oluliselt suurendada on ilmne.

Karppkalakasvanduste potentsiaalne tootmismahut (industrialise sooja vee kasutamiset) on kuni 150 t, kuid sellisele kogusele puudub praegu Eestis turg. Karppkala müük välisturule on piiratud transpordiprobleemidega, sest karppkala turustatakse valdavalt töötlemata kujul. Karppkalakasvandused on orienteeritud kohaliku nõudmise rahuldamisele ja asustusmaterjali müügile väikekalakasvatajatele.

Uuemate suundade ilmekaks näiteks kalakasvatases on see, et vikerforelli kasvatavad alustasid roogitud kala turustamisest paralleelselt tooraine töötlemisega viilutatud ja pakendatud soolafileeiks ning suitsutatud produktideks. Ülearune forellimari soolatakse kaaviariks (tootjahind 2000. a 214 kr/kg). Uutest kalakasvatusobjektidest katsetatakse tuurlaste, vähi, angerja, harjuse, arktika paalia, ilukarppkalade "koide" kasvatamist. Edukamaks on osutunud angerja ja vähikasvatus, teised pole praegu katsetest kaugemale jõudnud.

Lisaks kalakasvatamisele hakati kasvandustes korraldama tasulist õngitsemist tiikidest – nn kalaturismi. Loodi võimalused kalade kohapealseks tarbimiseks (suitsutamine, grillimine, fileerimine, katusealused einestamiseks, ka ööbimisvõimalused). Nimetatud tegevuse propageerimiseks ja edendamiseks loodi MTÜ Eesti Kalaturism.

Sagenenud on ka koostöö talunikega, kes ostavad oma tiikidesse ja järvedesse asustusmaterjali.